

Ágoston Zoltán

Jelek a tájban

Kedves Közönség, fekediek, Fekedről elszármazottak és kedves leendő fekediek!

Az első mondat legyen az álmélgodásé. A második, nos legyen a második is, utána némi csönddel. Bár nézni, nézelődni közben nemcsak szabad, hanem ajánlatos, érdemes.

Ez a szobrokból alkotott sétány eszünkbe juttathatja távoli párhuzamként a stációk bejárásának liturgikus gyakorlatát. Ám sajátos kálvária ez, mert nem a szenvedésről szól, sokkal inkább magáról a szemlélődésről, mely túlmutat a keresztény valláson, de nem veszti el kapcsolatát azzal, ami túl van a látható és tapintható valóságon. Nagyon is szól ugyanakkor az örökös (újja)születésről, a keletkezésről. Ha a látogatók, ahogy hallom, azt mondják Kuti László *Elmozdulás* című szobrára, hogy „Sárkánytojás”, valójában lényegi formát látnak meg benne. A repedések mentén elmozduló anyag látványa a szobron méltán kelti a rejtekhelyéről a napvilágra lépő élet asszociációját. Ahogy Nyári Zsolt *Sztélé* című alkotása a finoman megmunkált köldök motívumával megint csak a létrejövésre irányítja a gondolatainkat. Ezek a kőszobrászok – az említettek mellett Lelkes Márk, Székó Gábor és Szilágyi László –, mindannyian emlékeznek és emlékeztetnek ben-

nünket azokra a kezdeti időkre, amikor az emberek ilyen elgondolkodtató monumentumokkal hagytak jelet, üzentek valamit az égi és a földi világ kapcsolatairól. A modern megmunkálási technika és szobrászi szemlélet mellett is benne van ezekben a művekben az időtlenség, az állandóság súlya. De nem az örökkévalóságra törekvés művészi gögje árad belőlük, hanem sokkal inkább a ráhagyatkozás a kőre. Így együtt pedig párját ritkító lehetőséget adnak arra hogy szemlélődés közben magasság és mélység, a bennünk élő szellemi lény, mely Platón szerint isteni részünk, a fizikai valónkkal együtt nyilatkozzék meg, egészen a gyaloglás keltette szuszogásig.

Engedjék meg, hogy egy kis időre a demagógia izgató szelével legyintsem meg a homlokukat. Önkényesen két pontot jelölnék ki az értelmezés mértánában, melyek közül az egyik az, ahol most állunk. Miközben Budapesten a parlament előtt Tisza István 1934-ben felállított emlékművét helyezik el újra, itt, Fekeden, ezek a szobrok kapnak helyet. Nem tudományos tényként állítom, csupán vélelmezem, hogy országunk egészen biztosan az elsők közt lehet az egy négyzetkilométerre eső történelmi emlékművek, szoborcsoportok világversenyében. Mennyi honfíui bú, vérnősző ellenség ércbe öntve, s meny-

Nyári Zsolt:
Sztélé

Nyári Zsolt:
Nagy
napkerék

nyi dagadt kebel, kivont szablya és szűzi honleány. De – noha a harmincas évek eleje nem tartozik a magyar történelem és művészet leghaladóbb korszakai közé – a Tisza-szoborról saját korában sem írták a legjobbakat. Az „álpateikusnak”, „fantáziátlanak”, „sablonosnak” és végső soron „hazugnak” tartott szoborcsoport kapcsán, melyen a merényletben meggyilkolt miniszterelnököt egy sebzett oroszlán is allegorizálta, egyik kritikusa így írt: *„Afrika öserdeiben nem sebeztek annyi oroszlánt halálra a vadászok, mint amennyit a magyar szobrászok »képzetele« kitermelt.”* Mindezeket felidézve mondom azt, milyen megnyugtató és biztató, hogy ebben a faluban nem ez a köztéri szobrászat! És ez nem politikai kérdés, hanem ízlésbeli. Kérem, egy pillanatra mindannyian játsszunk el a gondolattal, hogy ez Magyarország. Hogy ez (!) Magyarország.

De térjünk vissza a járáshoz, a meditációhoz. Az úton levéshez, a megismeréshez. Amikor ennek kapcsán felidézem az antik „ismerd meg önmagad” felszólítását, rögtön hozzáteszem, hogy nem a modern személy, az individuum megismeréséről vagy különösen nem a konkrét esetlegességekkel rendelkező

Székó
Gábor:
Cím nélkül

Kuti László:
Elmozdulás

életrajzi önmagunkról van szó. Ez itt, az író Mészöly Miklós szavával élve „a tágasság iskolája”. A külső tér tágassága a belső, lelki tájak kitágítására tanít. Arra, hogy tekintetünket körülhordozva elemelkedjünk mindattól, ami unalmas, kisszerű. A mindennapi robottól, ami az egyik kötelező feladattól a másikig tart, és néha úgy tűnik, soha nincs vége. Az előbb azt mondtam, „köztéri szobrászat”, de akkor már inkább „köztáji”. Azért mondom ki, hogy lássuk, nincs ilyen szó. Nemcsak azért, mert marhaság, hanem mert bizonyos értelemben *contradictio in adiecto*. Kivé lehetne másé, mint a közé? A parcellákat igen, de a tájat nem lehet kisajátítani, mindenkié és senkié. Nézzünk körül ismét, és lássuk magunkat ebben a tájban, az Isten szabad ege alatt. Az ilyen terek segítenek megérteni, mekkorák vagyunk, hol a helyünk a létezésben. Ebben a tájban jó szobornak lenni, és ezek a szobrok azzal hálálják meg azt, hogy itt kaptak helyet, hogy nem uralják a tájat, de többet adnak neki.

Lelkes Márk:
Meditáció

Az emelkedettségéből visszaereszkedve a földre, gyakorlati kötelességeimnek tesznek eleget a következő bekezdésben. Nyári Zsoltnak nem az „én hipertrófiája” miatt áll itt ennyi szobra. (Az „én hipertrófiája” a két háború közti kiváló esszéista, Halász Gábor szép szava, például Adyval kapcsolatban használta, aki nem állt rosszul önbizalom dolgában, lásd *A muszáj Herkules* című versét: „dőltemre tökmag Jankók lesnek...” stb.). Tehát nem Nyári Zsolt aránytalanul felnövesztett egója miatt áll a sétányon három szobra (a harmadik kint a bekötő útnál, egy tölgyfából faragott lányka tenyér mintegy kétméteres nagyításban). Hanem mert az alkotók közül ő a fekedő lakos. Rajta kívül e ponton meg kell említeni mindazokat az embereket és intézményeket, akik/amelyek segítettek a szoborprogram megvalósítását. Az azóta felszámolt Baranya megyei Alkotótelepeket és vezetőjét, Váczy Rékát. Az alkotótelepeken készült 2009-ben Lelkes Márk *Meditáció*, Nyári Zsolt *Napkerék*, Székó Gábor cím nélküli és Szilágyi László *Holdcsónak* című munká-

ja. Ahogy szóba kell hoznom a Nemzeti Kulturális Alap, a Földművelésügyi Minisztérium támogatását, és nyilván a falu közösségét, élén annak vezetőjével Tillmann Péterrel.

Talán annyit még a művek sorsáról érdemes lenne elmondani, el is mondom, hogy a 2009-ben készült szobrok Pécssett láthatóak voltak, de valamiért, valahogyan nem maradtak ott. Nem marasztalták őket. Bár az Európa Kulturális Fővárosa program kapcsán létesültek, végül itt találták meg a helyüket, mert a kulturális értékeire büszke város nem kapkodott értük. A fekediek ezzel mindenképpen nyertek. És akkor még nem beszéltünk arról, milyen szerencse, hogy ezen a dombtetőn nem egy soha nem létezett, műanyagból öntött, Leonardónak tulajdonított lószobor áll, mint a pécsi főtéren. Nem mondom, hogy akkor nem lenne álmétkodás, csak másképp, mint most.

Kedves Közönség, képzeletben emelkedjünk ismét magasra, és nézzünk le onnan. Aztán képzeljük el, hogy nem mi tekintünk le felülről, hanem egy idegen civilizáció tagjai. Nem értenék elsőre, talán másodjára sem. Aztán valahogy földet érne a repülő csészéaljuk nagyjából itt, és körülnéznének, mert, mondjuk, lenne szemük vagy valami ahhoz hasonló. És látnák a környező dombok íveit, a lankákat és hajlatokat. A megmunkált földeket. És bár nem tudnák, hogy a búzát magyarul „élet”-nek is mondták régen – egyébként sem tudnának magyarul –, de érzékelnék a táblák rendjét, a szimmetriát és az azt megbontó erdősávokat, a zöldek változatosságát. És látnák e tájban álló jeleket.

Én azt hiszem, a legjobb arcunkat mutatnánk.

Köszönöm a figyelmet.

Kuti László,
Székó Gábor,
Lelkes Márk,
Nyári Zsolt
a megnyitón